

О. В. Ксьонова,
аспірант, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ЗОВНІШНЯ СОЦІАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

O. Ksonova,
PhD student, Kharkov National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva

EXTERNAL SOCIAL EFFICIENCY OF CATTLE BREEDING PRODUCTION IN THE KHARKIV REGION

У статті визначено основні аспекти зовнішньої соціальної ефективності виробництва продукції скотарства у Харківській області. При цьому під зовнішньою соціальною ефективністю, на наш погляд, доцільно розглядати характеристику виробничого процесу, котра є відображенням рівня задоволення суспільних потреб у певній продукції або послугі.

In the article identified the main aspects of external social efficiency of cattle breeding production in the Kharkiv region. Thus, under the external social efficiency, for our opinion, should be considered characteristic of the production process, which is a reflection the satisfaction level of social needs in a particular product or service.

Ключові слова: зовнішня соціальна ефективність, скотарство, обсяг виробництва, рівень споживання, задоволення потреб.

Key words: external social efficiency, cattle breeding, volume of production, consumption level, meeting of the needs.

Поняття "ефективність" використовується майже у всіх сферах суспільної діяльності, в тому числі і в економіці, де ефективність, як одна з актуальних проблем економічної теорії, часто розглядається у працях провідних науковців. Дослідники сходяться на думці що, ефективність суспільного виробництва — це, перш за все, якісна характеристика, котра є відображенням рівня розвитку продуктивних сил і ступеня забезпечення суспільних потреб.

Ефективність суспільного виробництва, в тому числі і виробництва сільськогосподарської продукції, є важливою складовою сталого розвитку країн з ринковою економікою, до яких варто віднести і Україну, у економіці якої відбуваються значні трансформації.

Як наслідок, на сучасному етапі виникають проблеми у процесі виробництва продукції скотарства сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності, що негативно впливає на ефективність національної економіки, призводячи до диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, до руйнування економічних відносин міжтоваровиробниками та переробними підприємствами, що в свою чергу негативно впливає на ціноутворення, а також на кон'юнктуру та інфраструктуру ринків м'яса, молока та продуктів їх переробки.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Вагоме місце у своїх наукових працях вітчизняні вчені В.Г. Андрійчук [1], П.С. Березівський [2], Ю.О. Лу-

Таблиця 1. Динаміка виробництва молока та м'яса усіх видів (в забійній вазі) у Харківській області

Рік	Фактичне виробництво на 1 особу, кг		Потреби згідно МОЗ		До нормативу			
	Молоко	М'ясо усіх видів (у забійній вазі)	Молоко	М'ясо усіх видів (у забійній вазі)	Молоко		М'ясо усіх видів (у забійній вазі)	
					+/-	%	+/-	%
1990	397,6	71,3	380	80	17,6	104,6	-8,7	89,1
1995	261,6	35,8			-118,4	68,8	-44,2	44,8
2000	182,8	28,6			-197,2	48,1	-51,4	35,8
2005	199,6	33,6			-180,4	52,5	-46,4	42
2010	169,1	30,1			-210,9	44,5	-49,9	37,6
2011	172	28,9			-208	45,3	-51,1	36,1
2012	187,1	28			-192,9	49,2	-52	35

Джерело: розраховано автором на основі даних Харківського обласного управління статистики та Міністерства охорони здоров'я України.

пенко [3], В.Я. Месель-Веселяк [4], М.К. Пархомець [5], П. Т. Саблук [6] та інші відводять міжгалузевим відносинам у ланцюзі виробництва — переробка — реалізація продукції кінцевому споживачу. Науковці відзначають, що для галузі тваринництва ефективність виробництва набуває пріоритетного значення. Адже зниження виробничої ефективності продукції тваринництва призводить до різкого скорочення поголів'я худоби, що в свою чергу є загрозою продовольчій безпеці країни, оскільки процес відновлення рівня виробництва навіть за умови підтримки з боку держави вимагає дуже тривалого часу.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Разом з тим, у контексті даного дослідження, вважається за необхідне проаналізувати і іншу складову ефективності функціонування галузі скотарства у Харківській області, а саме: соціальну ефективність виробництва продукції, котра, на сучасному етапі набуває все більшого значення як для окремого індивіду, так і для суспільства вцілому. Проте, спираючись на положення сучасної економічної літератури, нами досі не було виявлено єдиної системи показників та об'єктивної методики для її визначення.

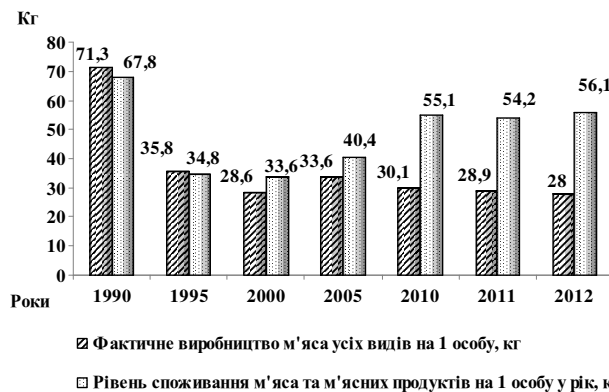
■ Фактичне виробництво молока на 1 особу, кг
□ Рівень споживання молока та молочних продуктів на 1 особу у рік, кг

Рис. 1. Динаміка виробництва та споживання молока та молочних продуктів на 1 особу в Харківської області

Джерело: розроблено автором на основі даних Харківського обласного управління статистики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зовнішня соціальна ефективність — на наш погляд, це характеристика виробництва, котра є відображенням рівня задоволення суспільних потреб у певній продукції або послугі.

■ Фактичне виробництво м'яса усіх видів на 1 особу, кг
□ Рівень споживання м'яса та м'ясних продуктів на 1 особу у рік, кг

Рис. 2. Динаміка виробництва та споживання м'яса усіх видів та м'ясних продуктів на 1 особу в Харківської області

Джерело: розроблено автором на основі даних Харківського обласного управління статистики.

Тобто, за основу кількісного визначення показника зовнішньої соціальної ефективності виробництва продукції скотарства у регіоні нами пропонується взяти ступінь покриття фонду споживання молока та молочних продуктів, м'яса та м'ясних продуктів на 1 особу за рахунок власного виробництва, а також відповідність обсягів виробництва продукції наукообґрунтованим нормативам МОЗ (табл. 1).

Як бачимо, через негативні процеси у галузі скотарства регіону, протягом усього аналізованого періоду фактичне виробництва молока та м'яса усіх видів не відповідало науковообґрунтованим потребам, а винятком був лише 1990 р., коли на 1 особу було вироблено молока на 4 % більше нормативу, в інших же випадках невідповідність нормативу становила 10—65 %. А отже, можна зробити висновок, що соціальна ефективність виробництва продукції скотарства Харківської області теж знаходиться на незадовільному рівні, що само по собі є фактором значного впливу на споживання молока (рис. 1) та м'яса (рис. 2) населенням регіону.

Так, як бачимо у період 1990—2000 рр. у регіоні фактичне виробництво молока на 1 особу було дещо більшим за рівень споживання. Проте вже у 2005 р. на 1 особу було вироблено лише 91,7 % від спожитого молока, а у 2011 р. та 2012 р. покриття фонду споживання за рахунок власного виробництва становило 79 % та 82 % відповідно.

Аналогічна ситуація складалася і з виробництвом м'яса усіх видів, за винятком того, що підприємства регіону вже починаючи з 2000 р. були не в змозі задовольнити потреб споживачів у м'ясі та м'ясних продуктах. А у 2012 р. дефіцит власного виробництва становив більш ніж 50 %.

ВИСНОВКИ

Таким чином, хоча споживання молока та м'яса у регіоні досить відстає від науковообґрунтованих норм, виробники галузі скотарства усе одно не в змозі задовольнити навіть існуючі потреби у своїй продукції, що само по собі викликає необхідність її ввезення із інших регіонів.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній / Андрійчук В.Г. // Економіка АПК. — 2014. — № 2. — С. 5—21.
2. Березівський П.С. Ефективність скотарства та шляхи її підвищення: [монографія] / П.С. Березівський — Львів: Українські технології, 1998. — 156 с.
3. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 182 с.
4. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. — 2007 — № 12. — С. 8—14.
5. Пархомець М.К. Організаційно-економічні основи формування та ефективного функціонування молокопродуктового підкомплексу: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.07.02 / М.К. Пархомець; Тернопільська акаде-

мія народного господарства. — Т., 2004. — 31 с.

6. Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство: [монографія] / П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 632 с.

References:

1. Andriychuk, V.H. (2014), "Problematic aspects of the regulation of the agro-industrial companies functioning", *Ekonomika APK*, vol 2, pp. 5—21.
2. Bereziv'skiy, P. S. (1998), *Efektivnist' skotarstva ta shlyakhi ii pidvyshchennya* [Efficiency of cattle breeding and ways of it increase], *Ukrayins'ki tekhnolohiyi*, L'viv, Ukraine;
3. Lupenko, Yu.O. and Mesel'-Veselyak, V. Ya. (2012), *Stratehichni napryamy rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny na period do 2020 roku* [Strategic directions of Ukrainian agriculture development till 2020], *NNC IAE*, Kyiv, Ukraine.
4. Mesel'-Veselyak, V.Ya. (2007), "Improving the competitiveness of agrarian sector of economy", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 8—14.
5. Parkhomets', M.K. (2004), "Organization and economic bases of forming and effective functioning of milk subcomplex", *Grand PhD Thesis*, *Environmental economics*, Ternopil', Ukraine.
6. Sabluk, P. T., Bilorus, O. H. and Vlasov, V. I. (2008), *Hlobalizatsiya i prodovol'stvo* [Globalization and foodstuffs], *NNC IAE*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2014 р.

